

Vertumnus und Pomona

Ov. met. 14,622-771

*Iamque Palatinae summam Proca gentis habebat
rege sub hoc Pomona fuit, qua nulla Latinas
inter hamadryadas coluit sollertius hortos
nec fuit arborei studiosior altera fetus; 625
unde tenet nomen: non silvas illa nec amnes,
rus amat et ramos felicia poma ferentes;
nec iaculo gravis est, sed adunca dextera falce,
qua modo luxuriam premit et spatiantia passim
bracchia conpescit, fisso modo cortice lignum 630
inserit et sucos alieno praestat alumno;
nec sentire sitim patitur bibulaeque recurvas
radicis fibras labentibus inrigat undis.
hic amor, hoc studium, Veneris quoque nulla cupido est;
vim tamen agrestum metuens pomaria claudit 635
intus et accessus prohibet refugitque viriles.
quid non et Satyri, saltatibus apta iuventus,
fecere et pinu praecincti cornua Panes
Silvanusque, suis semper iuvenilior annis,
quique deus fures vel falce vel inguine terret, 640
ut poterentur ea? sed enim superabat amando
hos quoque Vertumnus neque erat felicior illis.
o quotiens habitu duri messoris aristas
corbe tulit verique fuit messoris imago!
tempora saepe gerens faeno religata recenti 645
desectum poterat gramen versasse videri;
saepe manu stimulos rigida portabat, ut illum
iurasses fessos modo disiunxisse iuencos.
falce data frondator erat vitisque putator;
induerat scalas: lecturum poma putares; 650
miles erat gladio, piscator harundine sumpta;
denique per multas aditum sibi saepe figuras
repperit, ut caperet spectatae gaudia formae.
ille etiam picta redimitus tempora mitra, 655
innitens baculo, positus ad tempora canis,
adsimulavit anum: cultosque intravit in hortos
pomaque mirata est 'tanto' que 'potentior!' inquit
paucaque laudatae dedit oscula, qualia numquam
vera dedisset anus, glaebaque incurva resedit
suspiciens pandos autumnii pondere ramos. 660*

*ulmus erat contra speciosa nitentibus uvis:
quam socia postquam pariter cum vite probavit,
'at si staret' ait 'caelebs sine palmite truncus,
nil praeter frondes, quare peteretur, haberet;
haec quoque, quae iuncta est, vitis requiescit in ulmo: 665
si non iuncta foret, terrae adclinata iaceret;
tu tamen exemplo non tangeris arboris huius
concupitusque fugis nec te coniungere curas.
atque utinam velles! Helene non pluribus esset
sollicitata procis nec quae Lapitheia movit 670
proelia nec coniunx nimium tardantis Ulixis.
nunc quoque, cum fugias averserisque petentes,
mille viri cupiunt et semideique deique
et quaecumque tenent Albanos numina montes. 675
sed tu si sapias, si te bene iungere anumque
hanc audire voles, quae te plus omnibus illis,
plus, quam credis, amo: vulgares reice taedas
Vertumnumque tori socium tibi selige! pro quo
me quoque pignus habes: neque enim sibi notior ille est,
quam mihi; nec passim toto vagus errat in orbe, 680
haec loca magna colit; nec, uti pars magna procorum,
quas modo vidit, amat: tu primus et ultimus illi
ardor eris, solique suos tibi devovet annos.
adde, quod est iuvenis, quod naturale decoris
munus habet formasque apte fingetur in omnes, 685
et quod erit iussus, iubeas licet omnia, fiet.
quid, quod amatis idem? quod, quae tibi poma coluntur,
primus habet laetaque tenet tua munera dextra!
sed neque iam fetus desiderat arbore demptos
nec, quas hortus alit, cum sucis mitibus herbas 690
nec quicquam nisi te: miserere ardentis et ipsum,
quod petit, ore meo praesentem crede precari.
ultoresque deos et pectora dura perosam
Idalien memoremque time Rhamnusidis iram!
quoque magis timeas, (etenim mihi multa vetustas 695
scire dedit) referam tota notissima Cypro
facta, quibus flecti facile et mitescere possis.*

*'Viderat a veteris generosam sanguine Teucri
 Iphis Anaxareten, humili de stirpe creatus,
 viderat et totis perceperat ossibus aestum* 700
*luctatusque diu, postquam ratione furorem
 vincere non potuit, supplex ad limina venit
 et modo nutrici miserum confessus amorem,
 ne sibi dura foret, per spes oravit alumnae,
 et modo de multis blanditus cuique ministris* 705
*sollicita petiit propensum voce favorem;
 saepe ferenda dedit blandis sua verba tabellis,
 interdum madidas lacrimarum rore coronas
 postibus intendit posuitque in limine duro* 710
*molle latus tristisque serae convicia fecit.
 saevior illa freto surgente cadentibus Haedis,
 durior et ferro, quod Noricus excoquit ignis,
 et saxo, quod adhuc vivum radice tenetur,
 spernit et inridet, factisque inmitibus addit*
verba superba ferox et spe quoque fraudat amantem. 715
*non tulit impatiens longi tormenta doloris
 Iphis et ante fores haec verba novissima dixit:
 'vincis, Anaxarete, neque erunt tibi taedia tandem
 ulla ferenda mei: laetos molire triumphos
 et Paeana voca nitidaque incingere lauro!* 720
*vincis enim, moriorque libens: age, ferrea, gaude!
 certe aliquid laudare mei cogeris eritque,
 quo tibi sim gratus, meritumque fatebere nostrum.
 non tamen ante mihi curam excessisse memento
 quam vitam geminaque simul mihi luce carendum est.* 725
*nec tibi fama mei ventura est nuntia leti:
 ipse ego, ne dubites, adero praesensque videbor,
 corpore ut exanimi crudelia lumina pascas.
 si tamen, o superi, mortalia facta videtis,
 este mei memores (nihil ultra lingua precari* 730
*sustinet) et longo facite ut narremur in aevo,
 et, quae dempsistis vitae, date tempora famae!'*

*Dixit, et ad postes ornatos saepe coronis
 umentes oculos et pallida bracchia tollens,
 cum foribus laquei religaret vincula summis,* 735
*'haec tibiserta placent, crudelis et inpia!' dixit
 inseruitque caput, sed tum quoque versus ad illam,
 atque onus infelix elisa fauce pependit.
 icta pedum motu trepidantem et multa gementem
 visa dedisse sonum est adapertaque ianua factum* 740
*prodidit, exclamant famuli frustra que levatum
 (nam pater occiderat) referunt ad limina matris;
 accipit illa sinu complexaque frigida nati
 membra sui postquam miserarum verba parentum
 edidit et matrum miserarum facta peregit,* 745
*funera ducebat mediam lacrimosa per urbem
 luridaque arsuro portabat membra feretro.
 forte viae vicina domus, qua flebilis ibat
 pompa, fuit, duraeque sonus plangoris ad aures
 venit Anaxaretas, quam iam deus ultor agebat.* 750
*mota tamen, videamus' ait, miserabile funus'
 et patulis iniit tectum sublime fenestris
 vixque bene inpositum lecto prospexerat Iphin:
 deriguere oculi, calidusque e corpore sanguis
 inducto pallore fugit, conataque retro* 755
*ferre pedes haesit, conata avertere vultus
 hoc quoque non potuit, paulatimque occupat artus,
 quod fuit in duro iam pridem corpore, saxum.
 neve ea ficta putes, dominae sub imagine signum
 servat adhuc Salamis, Veneris quoque nomine templum* 760
*Prospicientis habet.—quorum memor, o mea, lentos
 pone, precor, fastus et amanti iungere, nymphe:
 sic tibi nec vernum nascentia frigus adurat
 poma, nec excutiant rapidi florentia venti!"
 Haec ubi nequiquam formae deus aptus in omnes* 765
*edidit, in iuvenem rediit et anilia demit
 instrumenta sibi talisque apparuit illi,
 qualis ubi oppositas nitidissima solis imago
 evicit nubes nulla que obstante reluxit,
 vimque parat: sed vi non est opus, inque figura* 770
capta dei nympha est et mutua vulnera sensit.